

Σκέψεις γύρω από τις σχέσεις των δύο φύλων

του κ. Διονύση Αχ. Λιάρου, Ψυχιάτρου

Η γνώση μας για την ψυχολογία των δύο φύλων (όπως και κάθε ενδιάμεσης διαβάθμισης) είναι αποκλειστικά αποσπαστική. Παρά την ψυχαναλυτική επανάσταση, τη μόνη ουσιαστική πρόοδο στον χώρο της ψυχολογίας στον αιώνα μας, πολλά ζητήματα είναι ακόμα αξεκαθάριστα. Είναι σαν να αντηχεί, επίκαιρη ακόμα, η ειρωνικά καρτερική διαπίστωση του Ιδρυτή της Ψυχανάλυσης:

Το μεγάλο ερώτημα που ποτέ δεν απαντήθηκε και το οποίο δεν κατόρθωσα μέχρι σήμερα ν' απαντήσω, παρά τα τριάντα χρόνια έρευνάς μου της γυναικείας ψυχής, είναι: Τί θέλει μια γυναίκα;

Σίγκμουντ Φρόυντ

Μόνο που ούτε για τους άντρες ξέρουμε τί θέλουν. Αλλιώς δεν θα πέθαιναν στη Δύση εφτά χρόνια νωρίτερα, κατά μέσον όρο, από τις γυναίκες. Ούτε «θα δούλευαν γι' αυτές», όπως σύντομα διαπιστώνουν, συμφωνώντας οι άντρες όποτε βρεθούν μόνοι τους. Ότι στις χώρες του Δυτικού κόσμου μαίνεται ο πόλεμος των δύο φύλων, με καταστρεπτικές και για τα δύο συνέπειες, είναι κάτι που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί στα σοβαρά. Ότι στην Ελλάδα οι σχέσεις των δύο φύλων είναι γενικά πιο ανέφελες ίσως κάποιος το αρνηθούν. Νομίζουμε όμως ότι σφάλουν. Δεν έχουν ζησει την αδυσώπητη σχέση κάποιων Αμερικανών «Κράμερ εναντίον Κράμερ» (ή κάποιων ανάλογων «Όλαφσον εναντίον Όλαφσον» στη Σκανδιναβία) για να μπορούν να εκτιμήσουν τη, σχετική, σταθερότητα που υπάρχει ακόμα στην ελληνική οικογένεια. Και, κατ' επέκταση, στις σχέσεις των δύο φύλων.

Έχοντας ξεκαθαρίσει ότι όλα τα σχετικά προβλήματα είναι ψυχολογικά (π.χ. κάθε απόδοση της ομοφυλοφιλίας ή της ανικανότητας ή της ψυχρότητας σε ανύπαρκτες ορμονικές «διαταραχές» όχι μόνον είναι λαθεμένη αλλά και απαράδεκτη διότι μας παραπλανά, συσκοτίζοντας τους μηχανισμούς που προκαλούν τις διαταραχές) και ότι η πρόληψη είναι άπειρα προτιμότερη από την θεραπεία, οργανώνουμε κάθε τόσο κάποιες ανοιχτές συζητήσεις με νέους. Να μερικές αποσπασματικές αλλά ενδιαφέρουσες γνώσεις ή γνώμες που ακούστηκαν σε μία απ' αυτές (31/10/83), μαζί με τις ερωτήσεις που τις υποκίνησαν. Ας σημειωθεί ότι είναι άχρηστη και η πιο εκλεπτυσμένη ψυχολογική γνώση αν περιορίζεται στα κεφάλια είκοσι ή τριάντα καλών ψυχοεπαγγελματιών της περιοχής της Αθήνας που ονομάζεται «εντός των τοιχών». Μόνο η διασπορά της γνώσης μπορεί να βοηθήσει έγκαιρα τους ανθρώπους:

Γιατί οι «δράκοι» είναι μόνο άντρες;

Ο παράγοντας των ορμονών ίσως παίζει κάποιο ρόλο. Όλα τα αρσενικά ζώα έχουν πιο ανεπτυγμένο μυϊκό σύστημα και πιο

«επιθετική» συμπεριφορά. Ο ευνοχιτισμός πολλών αρσενικών ζώων τα κάνει πολύ πιο ήσυχα και υπάκουα. Το ότι εφαρμόζεται σε μερικές χώρες και σε βάρους σεξουαλικών εγκληματιών που υποτροπιάζουν πρέπει, βεβαίως, να καταδικάζεται. Η ψυχολογία μπορεί να κάνει πολλά γι' αυτούς τους ανθρώπους σήμερα.

Ο κύριος λόγος είναι ψυχολογικός. Σχεδόν όλα τα βρέφη και παιδιά τείνουν να «εισπράττουν» τη συνουσία των γονέων τους (και μπορούν να την «παρακολουθούν» από μια απίστευτα μικρή ηλικία) κατά ένα τρόπο **παραμορφωμένο**, σαδο-μαζοχιστικό. Οι αναστεναγμοί της μητέρας εισπράττονται σαν βογγητά πόνου (ή και πόνου ανάμικτου με ευχαρίστηση) ενώ το λαχάνιασμα του πατέρα σαν επακόλουθο μιας κοπιαστικής «εργασίας» που κάνει πάνω στη μητέρα, κατά πάσαν πιθανότητα «τιμωρώντας» την για κάτι ή και «βασανίζοντάς» την. Η με τέτοιο τρόπο «είσπραξη» της σκηνής συνουσίας των γονέων κάνει τα αγόρια να νοιώθουν ότι αντρισμός σημαίνει νταηλίκι και «ξέσχισμα» της γυναίκας. Και τα κορίτσια ότι η συνουσία είναι κάτι φοβερά επώδυνο και «πληγωτικό». Αναρίθμητες ψυχρότητες οφείλονται σε φόβους τέτοιας προέλευσης.

Η λύση είναι τα παιδιά να «χρωματίζουν» θετικότερα τη σχέση των γονιών τους, βλέποντας τις θετικές της μόνο πλευρές. Η σχέση που θα φτιάξουν αργότερα τα ίδια στη ζωή θα μαιάζει πολύ στη δομή της προς αυτήν που ένοιωθαν ότι είχαν οι γονείς τους.

Τί έχει συμπεράνει η «σύγκριση» των δύο φύλων;

Αντίθετα απ' ότι είναι γενικά γνωστό, από τη Βίβλο, για όσους την πιστεύουν, είναι ο άντρας που «παράγεται» από τη γυναίκα. Με την έννοια ότι όλα τα έμβρυα του ανθρώπου είναι **θηλυκά**, μορφολογικά, μέχρι τον δεύτερο μήνα. Μετά από τις 60 μέρες κύησης αρχίζει η «μετάπλαση» των γυναικείων γεννητικών οργάνων προς ανδρικά κάτω από την επήρεια της Τεστοστερόνης, της αντρικής ορμόνης, που εκκρίνεται από τους όρχεις του κυήματος –αν είναι αγόρι.

Ως προς τις διαφορετικές ιδιότητες και ικανότητες των δύο φύλων η έρευνα δεν έχει καταλήξει ακόμα σε αναμφισβήτητα συμπεράσματα. Φαίνεται όμως ότι οι γυναίκες υπερτερούν σε λεκτική ευφράδεια, γενικά, ενώ οι άντρες υπερτερούν στην αίσθηση του χώρου (είναι ενδιαφέρον ότι πολλές γυναίκες δυσκολεύονται κατά περιεργό τρόπο στο παρκάρισμα!).

Η μετάδοση στα παιδιά των κοινωνικών στερεότυπων για τα δύο φύλα μέσα από τα αντίστοιχα παιχνίδια δεν είναι καταδικαστέα;

Βεβαίως είναι καταδικαστέα κάθε αντίληψη που καλλιεργεί βιαιότητα και πολεμοχαρείς τάσεις στα αγόρια ή λέει στα

κορίτσια να ασχολούνται μόνο με το νεροχύτη και το σπίτι. Όμως όποιος φτάνει στο άλλο άκρο και δίνει κούκλες στα αγόρια (ή τα ντύνει κοριτσιόστικα στις απόκριες) και πιστόλια στα κορίτσια, κάνει μεγάλο σφάλμα. Γιατί το φύλο των παιδιών είναι μόνο ανατομικά δοσμένο. Με όλες τις άλλες έννοιες «παιζεται» κάθε στιγμή των πρώτων χρόνων της ζωής του.

Κι όλα τα εξωτερικά «σύμβολα» του φύλου συμβάλλουν αποφασιστικά στον σχηματισμό της **ψυχολογικής** ταυτότητας του φύλου. Που είναι και η σημαντικότερη. Αρκεί μια μάνα (ή ένας πατέρας) να θέλει το αγόρι τους νάχει γεννηθεί κορίτσι για να γίνει μετά αυτό ομοφυλόφιλος. Και αρκεί ένας πατέρας (ή μια μάνα) νάθελε η μία από τις κόρες τους νάχε γεννηθεί αγόρι για να αντροποιηθεί η μικρή (ψυχολογικά, αλλά, εν μέρει, και σωματικά).

Αν η ευτυχία είναι να ποθούμε ό,τι είμαστε (Paul Valery) τότε καλά κάνει η κοινωνία και θαυμάζει στα αγόρια τον αντρισμό και στα κορίτσια τη θηλυκότητα. Όποιος έχει γνωρίσει τις ολέθριες συνέπειες της **αποδιαφοροποίησης** του φύλου, αρχίζει να συμπεραίνει ότι δεν είναι δυνατόν να σφάλει σε τέτοια τεράστια έκταση το «γονεϊκό ένστικτο» των ανθρώπων. Ή των παιδιών. Ο πιτσιρικός που κλαίει ζητώντας από τη μαμά του να τον αφήσει να πάει να παίξει πετροπόλεμο με τ' άλλα παιδιά στο δρόμο (κι αυτή, από φόβο να μην πάθει τίποτα, τον κρατάει μαζί της στο φτιάξιμο ενός κέικ) έχει πολύ πιο πολύ δίκιο από τη μαμά του. Διότι ανοίγεται διάπλατα μ' αυτήν την προσκόλληση «στα φουστάνια» της μητέρας του, ο δρόμος για την ομοφυλοφιλία. (Η ίδια μητέρα τον έχει από νωρίτερα «προβιβάσει» στη θέση του συντρόφου της). Όμως η «αιμομικτική» σχέση που δημιουργείται - συχνά τον παίρνει στο κρεβάτι της τα βράδια - δεν μπορεί να ολοκληρωθεί αλλά ούτε και να βγει από τη μέση. Η κατάληψη είναι ένα είδος σεξουαλικού «ματ», αδιέξοδου, για τον πιτσιρικό. Που θα εκφραστεί αργότερα σε μια **γυναικοφοβία**. Πίσω από κάθε **ομοφυλοφιλία** υπάρχει πάντα μια **αλλοφυλοφοβία**.

Στο σύνολο όμως είναι τα κορίτσια που θα υποστούν τις χειρότερες συνέπειες μιας τέτοιας «ασυνόμησης». Πώς κατανοείται σήμερα η σεξουαλική καταπίεση των γυναικών;

Δεν υπάρχει ικανοποιητική ενιαία εξήγηση. Κομμάτια της βρίσκουμε σε διάφορους συγγραφείς, εδώ κι εκεί, από την αρχαιότητα ως τα σήμερα. Είναι χαρακτηριστικό ότι το γυναικείο κίνημα έχει πάρα πολλές τάσεις. (Όχι φωνές. Γιατί η πολυφωνία είναι θετική και πολύτιμη κατάσταση). Τάσεις που αλληλοδυσπιστούνται. Αυτό λέγεται με λύπη από έναν θαυμαστή της Mary Wollstonecraft, της Αλεξάνδρας Κολλοντάι και της Victoria Woodhull. (Η Woodhull (19ος αιώνας) ήταν μια απελευθερωμένη γυναίκα με πολύ πρωτότυπες και ριζοσπαστικές θέσεις όχι μόνο για τον έρωτα αλλά και για το σχολείο, τους φόρους, κ.λ.π., που έβαλε υποψηφιότητα για Πρόεδρος των Η.Π.Α. και πέρασε τις μέρες των εκλογών στη φυλακή όπου την έβαλαν οι προασπιστές της «σοβαρότητας του θεσμού»).

Θάλεγα όμως ότι ένα μοτίβο έρχεται και επανέρχεται στο προσκήνιο: ο **φόβος** που έχουν οι άντρες για τη γυναικεία σεξουαλικότητα. Ο φόβος ότι αν αυτή αφεθεί αχαλιναγώγητη θα αμφισβητηθεί όλη η κοινωνική δομή και ίσως πωγαυρίσει λίγο και η λειτουργικότητα - παραγωγικότητα της κοινωνίας. Με την έννοια ότι θα αρχίσουν οι άντρες να τσακώνονται μεταξύ τους πολύ περισσότερο απ' όσο κάνουν σήμερα για την «κατοχή» των

γυναικών. (Υποτιμείται σήμερα το πόσο οι σχέσεις των αντρών αρκετά συχνά καθορίζονται από την «κατοχή» ή την «απώλεια» μιας γυναίκας. Φίλοι χωρίζουν ή ψυχραίνονται και συνεργάτες αλληλοχαντακώνονται για καιρό). Έτσι η καταδίκη μιας χειραφετημένης γυναίκας σαν «του δρόμου» που όχι πολύ σπάνια γίνεται και από κοινωνικά προοδευτικούς ανθρώπους, άντρες ή γυναίκες, που ξέρουν πολύ καλά ποιές δυνάμεις συντηρούν την πορνεία, πρέπει να εκφράζει κάτι βαθύτερο. (Κι ασφαλώς όχι μόνο τον φιλοπαίγμονα μισογυνισμό του πεσσιμιστικού γεροντοπαλήκαρου Σοπενχάουερ. Που απέδιδε την απόρριψη από τις ενάρετες, μιας αμαρτωλής, στην οργή τους που αυτή ρίχνει στην αγορά, σε τιμές χαμηλές ή μηδενικές, ένα αγαθό που πρέπει να μείνει σπάνιο για νάνα πανάκριβο). Ίσως εκφράζει την αίσθηση ότι μια αχαλίνωτη σεξουαλικότητα προκαλεί μια επιζήμια ανακατωσούρα και προστριβές στις κοινωνικές σχέσεις.

Τί σημαίνει αυτή η ύπαρξη των δύο φύλων; Γιατί να υπάρχει το «αρσενικό» και το «θηλυκό» σε όλη τη ζωική κλίμακα;

Η σεξουαλικότητα είναι ένας τρόπος αναπαραγωγής. Όχι ο μόνος. Αλλά ο πιο αποτελεσματικός. Πιο αποτελεσματικός με την έννοια της βιολογικής εξέλιξης. Διότι, συνδυάζοντας ικανότητες και ιδιότητες από δύο διαφορετικά κύτταρα, δημιουργεί νέου τύπου ιδιότητες που βοηθάνε τους οργανισμούς να επιβιώσουν απέναντι σ' ένα πάντα εχθρικό φυσικό περιβάλλον. Ο καταλληλότερος επιβιώνει (survival of the fittest) με τη δαρβίνεια έννοια, ενώ οι πολλοί ακατάλληλοι χάνονται. Το περιβάλλον δηλαδή καθορίζει ποιός συνδυασμός από τους χιλιάδες που παράγει η σεξουαλικότητα (όπως και άλλοι παράγοντες, κοσμική ακτινοβολία, κλπ.) θα επιβιώσει.

Γι' αυτό και όταν εμφανίστηκε η φυλετικότητα (σεξουαλικότητα) εκτόπισε τους προηγούμενους και ποιοτικά κατώτερους τρόπους αναπαραγωγής (σχάσις, εκβλάστηση, παρθενογένεση, κλπ.). Είναι ενδιαφέρον ότι και στο επίπεδο των μικροβίων αποκαλούμε «αρσενικό» το κύτταρο - δότη γονιδιακού υλικού (δομμάτια DNA) και «θηλυκό» το κύτταρο - δέκτη που το ενσωματώνει στον εαυτό του.

Είναι φανερό, με τα όσα είπαμε παραπάνω, ότι μ' αυτή τη συναλλαγή κάτι κερδίζουν και τα δύο κύτταρα. Δε νοιώθουν, φυσικά, ηδονή ή οργασμό. Όμως είναι φανερό ότι το μυστήριο του Έρωτα, το καρδιοχτύπι του Τάκη για την Αννούλα και της Αννούλας για τον Τάκη, δεν είναι παρά μια πελώρια εξέλιξη και τελειοποίηση αυτής της συγκινητικής τυφλής αλληλοβοήθειας δύο νησίδων της έμβιας ύλης που αγωνίζονται να μη βυθιστούν στον τρικυμισμένο ωκεανό της άβιας.